СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. 182. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 6 серпня 1932. — VOL. XL. No. 182. Jersey City, N. J., Saturday, August 6, 1932. THREE CENTS.

МАЙЖЕ 12 МІЛІОНІВ БЕЗРОБІТНИХ У КРАЮ

БЕЗРОБІТТЯ НЕ ЗМЕНШУЄТЬСЯ, А ЗРОСТАЄ, КАЖЕ ҐРІН.

ВАШИНГТОН. —Вілєм Ґрін, голова Американської Федерації Праці, заперечує враження яке з ріжних кругів стараються ширити від кількох місяців, що безробіття в Америці буцімто зменшується. На основі рапортів, які робітничі юнії предкладають Федерації Праці, Ґрін подає, що безробіття зросло від половини цього року на 600,000, так, що тепер є безробітних яких 11 міліонів 623 тисячі.

Він остерігає уряд перед наближаючоюся зимою. Одинокою зарадою на нещастя, на його думку, є обмежити години праці.

БАНКИРІ ЗА УСТАЛЕННЯ ЦІН НА ЗБІЖЕ Й БАВОВНУ.

НЮ ЙОРК. — Американські банкирі зорганізували могучий „пул" для усталення цін основних продуктів рільництва, головно збіжа й бавовни. Організація починає з 30-міліонового капіталу. Є вона наскрізь приватна, але федеральний уряд зі своєю фінансовою реконструкційною корпорацією має стояти за неї.

Місцева біржа знов показала оживлення; багато шерів пішло вгору.

ЛАМОНТ „ДИКТАТОРОМ" СТАЛЕВОГО ПРОМИСЛУ.

НЮ ЙОРК. — Роберт Ламонт, котрий у середу зрезигнував зі становища секретаря торговлі в кабінеті президента Гувера, став на чолі організації фабрикантів сталі, або, як це називають, диктатором сталевого промислу. Має він мати широкі права диктувати фабрикантам, скільки сталі кождий з них має продукувати і таке інше.

Його попередником був відомий сталевий фабрикант Чарлз Швоб.

ПОЖАРНИКИ ВІДКИДАЮТЬ ЗНИЖКУ РОБІТНИЧОЇ ЗАПЛАТИ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорський мейор віднісся до робітників міста, щоби вони добровільно зменшили свою заробітну заплату. Міські пожарні сторожі зарядили над цим голосування. При ньому лише 278 згодилися на знижку, тоді як 4,900 її відкинули, а 253 віддали чисті карточки.

З ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРИЩ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — Четвер приніс ряд нових побід для Америки, Італії, Фінляндії та Японії. Загальну увагу звернув на себе Фінляндець Ярвінен, котрий кинув списою на 238 стіп і 7 цалів, побиваючи цим рекорд Олімпійських ігрищ з 1906 року, який поставив тоді його власний батько.

На перших місцях щодо числа пунктів стоять тепер: Америка з 274 і і пів, Франція з 89, Італія з 77 і пів, Німеччина з 59 і пів, та Фінляндія з 58 пунктами.

„БОНУСОВА АРМІЯ" РОЗІХАЛАСЯ СКОРО.

ДЖАНСТАВН (Па.). — Які дві третини „бонусової армії" вже розіхалися домів. Перед відїздом ветерани відбували збори, на яких нарікали на президента Гувера, обіцюючи слабо працювати проти його кандидатури.

Команданти „армії" вернулися до Вашингтону, звідки вони мають працювати для добуття допомоги ветеранам у поодиноких стейтах.

У Вашингтоні покінчується слідство великої лави присяжних суддів над заворушеннями, які були при викиданню ветеранів з урядових будинків. Дехто закидав, що ці заворушення викликали комуністи, а комуністи не дуже то були противні такому закидови, щоби тільки привязатися до ветеранів; одначе слідство виказало, що заворушення вийшли самі з себе зі складу обставин.

ВЕЛИКИЙ ПОЖАР У ШИКАҐО.

ШИКАҐО. — Величезний огонь знищив елевейтор збіжа Квінсі та більшу частину різниці Омага, на розі 22 вулиці і Санґамон стріт. Шкода виносить коло шість міліонів долярів.

Пожар почався в елевейторі коло 3 години зполудня. Пожарники працювали тяжко, щоби захоронити сусідні будинки від пожару. Від диму й газів обмліли 12 пожарників і багато цивільних людей. Пожар перекинувся на два яхти, що стояли на Шикаґо Ривер, та знищив їх. У пожарі різниці згоріли 800 свиней, 60 штук рогатої худоби, 150 телят та 200 овець, які мали бути зарізані на слідуючий день.

ЗДЕРЖУЮТЬ БУДОВИ ЧЕРЕЗ БРАК ФОНДІВ.

НЮ ЙОРК. — Американське Товариство Цивільних Інжинірів обчислює, що через брак фондів уряди стейтів і міст здержують тепер публичні роботи вартости півтретя міліярда долярів, через що не працюють коло два міліони робітників.

ВИЛОМ З ВЯЗНИЦІ.

ТАКЕР ПРИЗОН ФАРМ (Аркензо). — З табору 2. пробувало виломитися велике число вязнів. При виломі прийшло до пальної боротьби між вязнями й сторожами. Сторожі вбили 4 вязнів та ранили тяжко 3 інших. Не втік ніхто.

ЗІБРАВ МІЛІОН ДОЛЯРІВ, ЗБИРАЮЧИ ЛАХИ.

Померший недавно в Шикаґо збирач лахів, Вілєм Кернс, лишив маєток, який обчисляють на міліон долярів. Він не лишив ні завіщання ні потомства і його маєток переходить на брата й сестру.

ФОН ШЛЯЙХЕР ЗАГОВОРИВ.

Фактичний диктатор Німеччини, воєнний міністер генерал фон Шляйхер, в газетнім інтервю похвалив Гітлера за його вміння промовляти до мас та давати обіцянки. Він уважає, що гітлеризм треба використати. Разом з тим фон Шляйхер похвалив і Брінінґа, як людину, що відважилася сказати німецькому народови гірку правду, коли всі жили в морю оптимістичних ілюзій.

ПОВСТАННЯ СЕЛЯН НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

До Кишинева надійшли вісти з села Атака, біля большевицько-румунської границі, що кілька днів тому цілий день чути було гарматню канонаду і стріляння скорострілів. Причиною цеї стрілянини є повстання українського селянства на Радянській Україні.

ЗНЕСЕННЯ СУДІВ ПРИСЯГЛИХ У ПОЛЬЩІ.

Польська преса повідомляє, що з приводу недалекої появи нового карного закона в Польщі, який обовязуватиме вже від 1 вересня ц. р., припинена буде діяльність судів присяглих у цілій бувшій австрійській займанщині. Головною причиною припинення діяльности присяглих судів є начебто відмінні постанови нового польського карного закона, які вимагають основних правничих студій.

НОВИЙ РИМО-КАТ. ЕПИСКОП У ПИНСЬКУ.

„Осерваторе Романо" повідомляє, що Букрата Казимир, декан і парох Берестя, іменований епископом пинським на місце пок. еп. Лозинського. Як нас інформують, новий епископ ставиться до уніяйної акції на північно-західних землях прихильно.

ТАЙНІ ГОРАЛЬНІ.

Органи скарбової контролі відкрили в червні ц. р. на терені окружного скарбового уряду в Бродах 84 тайних горалень. З того найбільше в районі Підкаменя, бо 35.

ДАНЦІҐ НЕ ВПУСТИВ ПОЛЬСЬКОЇ ПРОГУЛЬКИ.

Союз бувших жовнірів уладив прогульку кораблем по Висли до села Пекло, яке лежить уже на території вільного міста Данціґу. Прогульковців у числі біля 400 осіб, не допустила митна сторожа і жандарми вільного міста Данціґу висісти на беріг і тому прогульковці вернулися назад до Польщі.

ЗАСТРІЛИВСЯ ЧЕРЕЗ СВАРКУ З ДІВЧИНОЮ.

25-літній Володимир Щербанович з Винніпегу посварився недавно зі своєю нареченою. Ця сварка так на нього вплинула, що як прийшов домів і положився спати в ліжко, витягнув револьвер і вистрілив собі в чоло. Знайдено його на ліжку неживого з револьвером у руці.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Подається до відома всім членам Тов. Дністер, відділ 361 У. Н. С., що похорон членкиї п-ні Марії Милещук, жінки п. Тимка Милещука, яка померла у шпиталі 4. серпня, відбудеться в суботу, дня 6. серпня 1932 р., в годині 10-тій рано з похоронного заведення під числом 45—16 48-ма Евеня, Вудсайд, Лонґ Айленд. Похоронні відправи в католицькій церкві св. Тереси, 50—14 45-та вулиця, Вудсайд. Проситься всіх членів прибути на похорон.

Уряд Тов. Дністер, від. 361 У. Н. Союза в Ню Йорку.

Дороговказ: Собвей до Таймс Сквер або Гренд Сентрал і пересісти на Флошінґ трен, висісти на Блисс вулиці. Або елевейтором 2-гої Евені, з пересідкою на 57 вулиці на Флошінґ трен.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ ХЛОПЧИНИ.

На площі Місіонарській у Львові переїхав тяговий трамвай 11-річного хлопчину, Йосифа Гольдберга, відтинаючи йому голову і ноги та спричинюючи негайну смерть. Причиною траґічної смерти хлопчини була його необережність. Він, повертаючи до дому, знайшовся напроти школи Рея між селянським возом і тяговим трамваєм, зложеним з чотирох возів, і вхопився рукою за поруче другого воза трамваю. Нещастя хотіло, що з руки йому злетіли на землю сандали, за якими він сягнув одною рукою, придержуючися другою воза. І саме тоді знайшовся під колесами трамваю, які змасакрували тіло хлопчини. Смерть наступила негайно.

НОВІ ЖЕРЕЛА ЗЕМНОГО ҐАЗУ В ДАШАВІ.

Ґазовий шиб „Батори", власність фірми „Ґазоліна", натрапив у Дашаві на глибині 716 метрів на обильні жерела земного ґазу. Ті жерела мають тиснення при гирлі 60 атмосфер. Дотеперішня продукція шибу давала 38 метрів кубічних на мінуту при тисненні 57.5 атмосфер.

ЗВІДКИ ВЗЯЛОСЯ „ЛЕСКО"?

З приводу сумних подій у ліському повіті польська преса, львівська і варшавська, розписується широко про ті події і взагалі про відносини в повіті Ліско, який перезвали на „Леско", „повят лескі". Така сама номенклятура фіґурує також в офіціяльних комуникатах про ті події. Це дуже дивно, бо до цього часу не тільки наша, але й польська офіціяльна і неофіціяльна номенклятура знала тільки: Ліско, повіт ліський.

ХМАРОЛОМ НАД БУДАПЕШТОМ.

Над Будапештом обірвалася хмара і вода заподіяла великі шкоди. Всі нижче положені будинки під водою повалилися. В телефонічній централі знищила вода три каблі, а понад 600 телефонічних чисел ушкоджено. В Пештер Зеґеті вода затопила бараки, а в Кішпешті 60 домів теж під водою. Біля Ліляфурд перевернула вода з прогульковцями до рова. Два прогульковці вдушилися, а чотири тяжко ранені.

ПОЛІТИКА Й ЖУРНАЛІСТИКА.

Німецька висока школа для політики в Берліні служить до вишколу політика-фахівця та політика-вченого. Студії тривають 7 семестрів. Студіювати поручають звичайно тим, що вислухали кілька семестрів економії, державних наук, права або історії. Оплати дуже малі. Те саме відноситься до студій журналістики в журналістичному інституті. Наперед треба вислухати деякі предмети в університеті з ріжних ділянок, щоби відтак успішно продовжати студії на журналістиці. Час студій необмежений.

„ЛЕГКИМ" ДІВЧАТАМ НЕЛЕГКО.

Нинішня криза відбивається тяжко й на житті „легких" дівчат, чого доказом часті самогубства поміж ними в останньому часі. М. ін. на днях напилася сільного квасу 20-літня дівчина легких обичаїв у Львові, Марія Білецька, а її товаришка, Марія Ґурецька, протяла собі жили на руках. Обі їх відвезли до шпиталю. — Знову ж у Самборі випила велику скількість амоняку Бронислава Атаманівна, родом зі Львова, що виступала там у каварні „Рояль" як контрактова танцюристка. Атаманівна наложила на себе руку, стративши посаду в каварні, а одночасно з тим і любчика. Її перевезли до загального шпиталю, де вона й досі не відзискала мови.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС У ВАРШАВІ.

У Варшаві відбувається сензаційний процес проти міського радного Семйонтковського,„Тасемки", як шефа терористичної банди, що обдирала купців і торговців на міському базарі. Зізнання свідків одностайно стверджують небувалі відносини, нагадуючі деншо Шикаґо й банду Ал Капона. Пікантними є ті моменти, в яких „Тасемка" боронить себе як активного і визначного члена санаційних соціялістів Б.Б.С. Деякі свідки сильно обтяжують дільничевий комісаріят поліції, який знехтував донесення та пошкодованих потішав, що вони „ще живі" і тому нема чого робити гармідеру.

БОМБУ ПІД НЕВІРНІ ДІВЧАТА!

З Топоровець на Буковині повідомляють, що двох тамошніх парубків з пімсти за те, що сестри Марія і Олеся Хіряк спроневірилися їм і не хотіли вийти за них замуж, підложили в ночі під їх хату бомбу, яка вибухнула і спричинила пожежу дому. Обі сестри смертельно попарені.

МАСОВА ПОШЕСТЬ НА УКРАЇНІ ЗА ЗБРУЧЕМ.

В староконстантинівськім і звягельськім повіті на радянській Волині внаслідок голоду між селянами, масово ширяться тиф і червінка. В 60 селах лежить коло 15 тисяч хорих. Шпиталі не приймають хорих, бо нема місця.

ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ СЕБЕ.

На польсько-німецькій границі будують Німці укріплення. Заняті коло будови робітники, переважно студенти, зобовязані до найбільшої мовчанки.

НІМЕЧЧИНА ПЕРЕД ВПРОВАДЖЕННЯМ НАНОВО ВОЄННО-ПОЛЕВИХ СУДІВ

ҐІТЛЄРІВЦІ НЕ БУДУТЬ ДІЛИТИ ВЛАДИ З УРЯДОМ ФОН ПАПЕНА, ЯКИЙ НЕ ПІДЕ З НИМИ НА КОМПРОМІС.

БЕРЛІН (Німеччина). — У відсутности канцлера фон Папена та воєнного міністра ґенерала фон Шляйхера відбулося засідання уряду під головуванням міністра справ внутрішніх, барона Ґайля. На цьому засіданню розглянено докладно справу політичного внутрішнього становища в Німеччині, а зокрема справу дальших кривавих сутичок між ріжними політичними групами. Уряд вирішив оголосити пересторогу до всіх політичних угруповань, що коли протягом 18 годин не будуть припинені криваві сутички та масові демонстрації на вулицях, то уряд знову впровадить воєнно-полеві суди з карою на смерть у багатьох випадках.

Стало ясно, що ґітлєрівці не одержать в уряді фон Папена ніякої міністерської теки. Недавно Ґітлєр заявив, що він буде домагатися від президента републики, щоб з його партії був призначений канцлер, міністер внутрішніх справ і міністер військових справ, як з партії, що є найчисленнішою в парламенті. Та зі всіх заяв уряду фон Папена і з його поведінки видно, що уряд фон Папена не буде ділити своєї влади з жадною політичною ґрупою, а тому й домагання ґітлєрівців лишаться несповненими. Тепер це признає навіть преса націоналістів.

ЯПОНІЯ ГОТОВА НАСТУПАТИ НА КИТАЙ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Становище в Манджурії та на півночі Китаю тепер знову стало дуже грізне. Японія закінчила концентрацію великих своїх воєнних сил у районі Чінчова, звідки зручно наступати як на манджурську провінцію Джеголь так і на північний Китай. Ясно, що Японці готуються до нової, широко задуманої операції, але куди вона буде спрямована, це лишається загадкою, поки Японці не пічнуть своєї акції.

Таксамо в районі Шанґгаю знову неспокійно. Японія там уже збільшила число своїх кораблів та охорону японської дільниці міста. Аґітація проти Японії все більше розростається та викликає окремі ексцеси. Враження таке, що Манджурія й Китай знаходяться на передодні нових активних виступів Японії.

КОМУНІСТИ ПЕРЕД ГАНКОВОМ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Комуністи все посуваються в напрямку до Нанкіна, де знаходиться націоналістичний уряд на чолі з Кай Шеком. Вони користуються тим, що уряд Кай Шека має звязані руки японською підговою до наступу на північний Китай, куди Кай Шек перекинув свої ліпші війська з протикомуністичного фронту. Тепер комуністична армія підходить до самого Ганкова, захопивши великі простори.

Наступ комуністів спаралізував торговлю та зруйнував економічне життя в багатьох дуже важливих китайських містах та в прилягаючих до них районах.

З ЄГИПТУ ВИКИНУЛИ МОСКОВСЬКОГО АГЕНТА.

КАЇРО (Єгипет). — На всіх зробило велике враження те, що єгипетський уряд повідомив торговельного представника Москви, Воробйова, щоб він виїхав з Єгипту не пізніше як 23 серпня. До того часу він має зліквідувати всі свої торговельні агентури. Воробйов приїхав до Єгипту з великими обіцянками закупити для Росії багато бавовни, але за кілька місяців нічого не купив.

Тепер, коли йому приказано лишити Єгипет, він каже, що не купив нічого через високі ціни на бавовну, але він має на меті купити багато рижу. Та уряд уже не вірить цьому й лишається при свойому рішенню: випросити з Єгипту московського агента. Впускаючи Воробйова до Єгипту, уряд вимагав від нього, щоби він провадив лише певні бизнесові справи, а також щоби мав у себе шофера, якого призначить йому уряд. Та Воробйов цих умов не додержав.

ЗДЕРЖАННЯ ЛЕТУ ЦЕПЕЛИНА ДО ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Німецький ґенеральний консуль у Ріо де Жанейро повідомив німецький уряд, щоби здержати черговий лет „Ґрафа Цепеліна" до Південної Америки, бо тепер там великі заворушення в Бразилії та війна між Болівією й Параґваєм. В інших републиках Південної Америки також неспокійно.

Д-р Екенер, командант „Ґрафа Цепеліна", повідомив, що він здержує до жовтня всі реґулярні лети цепеліна. На той час можливо прояснується ситуація в Південній Америці, або „Ґраф Цепелін" установить інші реґулярні летничі шляхи.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МИР ЧИ ВІЙНА?

Італійський диктатор Мусоліні написав до італійської енциклопедії статтю, в якій викладає становище фашизму до війни. Він виразно признає, що фашизм відкидає пацифізм, себто стремління до мира як до нормального стану. На думку фашистів, пацифізм мусить означати зречення з боротьби та страх перед самопожертвуванням. „Лише війна" — каже Мусоліні — „підносить людські енергії на високу напруження та накладає печать шляхотности на народи, які мають відвагу станути з війною лице в лице". Мусоліні відкидає „загальні обійми", себто балачки про міжнародні братерства. Фашизм стереже пильно інші народи та не дається дурити їх змінними, ба й брехливими вдаваннями.

Коли так ідеалізує війну провідник фашистів для італійського народу, цілий світ думає над розвязкою теперішньої кризи, а сенатор Бора, один з найбільш впливових Американців у міжнародній політиці, виступає з поглядом, що теперішня економічна кріза є безпосереднім висліддом світової війни. Сеннатор Бора каже, що депресія є впливом репараційних сплат, виплат воєнних довгів та воєнних зброєнь. Як довго економічні конференції держав не розвяжуть цих питань, так довго світ не розвяже питання економічної кризи. Зі слів сенатора Бори виходить, що він уважає економічну кризу за велике лихо. Тим самим і війну, яка викликала економічну кризу, він уважає великим лихом для всього світа, себто для всіх країв і народів.

У цей спосіб немовби в один день драматично висказано протилежні погляди на війну. Та погляди ті не такі непримирні, якби це могло на перший погляд ока здаватися. Мусоліні війну ідеалізує, сенатор Бора осуджує її як світове лихо, але певно й Мусоліні бачить, що повне напруження енергії народу, яке слідно в час війни у воюючім народі, не є благословенством без застережень, бо й він не пре до війни, хоч її хвалить. І сенатор Бора певно міг би собі представити такі ситуації для Америки, в яких ще більший пацифіст волів би взяти за зброю, ніж сидіти бездільно або балакати про потребу мира. Є міжнародні ситуації, в яких світ осуджує державу, що стремить до повного напруження своєї енергії у війні, як приміром тепер, коли 19 американських держав остерігають Парагвай і Болівію, що вони не признають ніяких територіяльних добутків, які котра з тих сторін могла би зробити збройною силою у війні. З цього факту видно, що світ уважає за бажаний стан мир, а не війну.

М. Т.

ТАБОР „РЕАЛЬНОЇ" ПОЛІТИКИ

(Допис зі Львова).

По недавніх „пописах" табору „реальної політики" у Галичині (паст. лист еп. Хомишина, переговори з Голуфком, осудження саботажної акції, тощо), — маємо цього року нові її „пописи".

Передовсім це Зїзд УНДО з проєктом **автономістичної резолюції** й пресова кампанія в її обороні. Ця остання як найліпше виказує всю **безвиглядність і абсурдність „реальної політики"** з кличем автономії. Ось послухаймо аргументації „ідеольоґа" тої „реальної політики", посла С. Барана (Діло, 9. IV. 1932):

„Підчеркуючи **живучість найвищого ідеалу** української нації, звернув референт (В. Мудрий) увагу членів Народнього Зїзду... на потребу висунути партією **практичні** політичні домагання українського народу перед Польщею й за кордоном... Неми є територіяльна автономія тих земель у Польщі. Висунення цеї справи, як **реального домагання, поставить перед українське громаду мету,** до якої воно повинно прямувати для ратування тих надбань на ріжнородних ділянках життя, що їх маємо".

А кілька рядків далі читаємо: „Автори т. зв. автономістичної резолюції здавали собі справу з того, **що в сучасній польській дійсности згаданий клич є нереальний.** Доказом хочби доля проєкту послів ППС на цю тему в соймі м. р. До такої розвязки українського питання в межах Польщі польська політична ментальність є сьогодні **непригожа".** А знов кілька рядків нижче: **„Ніхто з тих, що видвигають серед нашого громадянства справу національно-територіяльної автономії,** як клич нашої реальної політики в Польщі, **не дурить себе ні на одну хвилину, що ця справа легка до переведення.** Зовсім навпаки! **Тут маємо проти себе майже все польське громадянство й, очевидно, теперішний польський уряд.** Тепер насувається питання: чи супроти того всього є доцільно висувати цю справу? Думаю, що так... **Наше громадянство привчиться думати й ділати реальними політичними категоріями й коло реального клича зможе згуртувати всі наші здорові творчі елементи".**

Отже маємо чорне на білому: раз територіяльна автономія є реальний клич, то знов це клич нереальний; раз це практичне домагання, то знову час для нього є непригожий, отже непрактичне; раз це реальна політична катеґорія, то знов **справа не є так легкою до переведення, бо проти неї є польський уряд і все польське громадянство.** А при тім усім ще й підкреслюється „живучість найвищого ідеалу української нації" (самостійність і соборність). Чи не доказують отсі слова „реального'' політика повну нереальність „реальної" політики? А до того ще й її крутійство й безпринципність? Бо як можна інакше назвати це, що УНДО й „не зрікається найвищого ідеалу нації", отже самостійности й соборности, — а рівночасно стає на засаді територіяльної автономії, себто признання польської рації стану й льояльности перед нею, що означає якраз заперечення самостійности й соборности? Чи не є це заразом повна капітуляція УНДО перед Польщею й то капітуляція безнадійна, коли самі його „ідеольоґи'' не дурять себе ні на одну хвилину, що мають проти себе „все польське громадянство й очевидно теперішній польський уряд", що „польська політична ментальність є в сучасній дійсности непригожа'', отже, що нічого зискати не можна?

Капітуляцію видно й у радикалів, що досі вимахували кулаками на „угодове УНДО", а тепер пішли на співпрацю з ним у „Просвіті", тощо, а недавно устами свого парляментарного представника заявили в польськім соймі, що вони „не виступають ні проти польського народу, ні проти держави польського народу", та ще й поставили безнадійне питання: „скажіть, що маємо робити, щоби бути льояльними''.

Капітуляцію видно й у ріжних установах, на чолі яких стоять „реальні політики". Видно її зокрема у **Революційнім Союзі** Кооператив, **що рішив брати участь в „Тарґах Всходніх" і т. д.**

Та ця капітуляція табору „реальної політики" почалась уже давніше. Вона вже сильно позначилася ще перед двома роками в заяві осуду саботажної **акції 3-ма партіями (УНДО, радикали, ес-деки), у католицькій партії, що в листі еп. Хомишина віддалася на ласку й неласку Польщі, обіцюючи „все й усюди зазначувати нашу льояльність",** у переговорах з Голуфком, „чорних кавах'', „посєдзенях у воєводи", тощо.

Однак тоді, а ще більше передтим **цю капітуляцію закривали високопарні слова про „самостійність і соборніність",** про „найвищий ідеал української нації'', й це баламутило широкі маси. Хоч і тепер ті фрази є також, але вони зовсім на заднім пляні й тяжко, щоб кого вони вже збаламутили. Якраз це одно позитивне у цілій справі. Позитивне з двох причин: поперше тому, що цим ясно зазначується капітуляцію дотеперішнього політичного проводу; і **з того приводу годі попадати в розпуку: бо є це капітуляція тільки того проводу, а не цілого українського народу, не широких народніх мас, які зовсім не переходили „політичної кризи", не відчували потреби „нової, реальної політики" й не домагалися переходу на „нові позиції реальної політики".** А подруге тому, що цим **ясно зазначується ріжницю між двома таборами: опортуністичним табором „реальної політики" й революційним табором визвольної політики.**

Чим ця ріжниця ясніша, чим поділ глибший, тим менше баламутства, тим ліпше для політичного виховання й оріентації широких мас, тим легша праця табору державницької визвольної політики, тим більші шанси на виграння того табору й тим ліпше це для нашої визвольної справи.

Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В міліони між народом.
А віддасть його Вкраїні
Молоде те покоління,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.

АКУСТИЧНА АБСОРБАЦІЯ ТА ВІДБИТТЯ.

Нема ідеальної музики на відкритому повітрі, в необмеженому просторі. Найкраща та найбільша орхестра в цих умовинах не робить враження. Звуки гинуть, розпорошуючись. Найкраще це явище спостерігаємо, слухаючи військову орхестру, що маширує вулицями міста. Коли вона грає між домами — чуємо її дійсно добре; колиж із вулиці вийде вона на відкритий простір — звуки музики маліють та зникають зовсім. Пояснюється це тим, що коли орхестра грає на відкритому просторі, її звуки розходяться на всі сторони, а до нашого вуха доходить тільки мала частина тонів, яка мандрує у наш бік. Це мала частина того, що орхестра витворила, але й вона не доходить до нас у цілости. Вищі тони ступнево зникають у нашому усі з кожним моментом віддалювання від нас орхестри, тони стають мякшими, вкінці чуємо тільки глибокі тони барабану. Ще сильніше забирають високі тони тверді матеріяли. Перевірити це легко на підслуху розмови за стіною: чуємо, що хтось говорить за стіною, але не відріжняємо окремих слів. Колиб усі тони розмови однаково проходили крізь стіну, то ми чулиб усе однаково докладно, хоча й тихо. У кімнаті чуємо ліпше, бо тут ділає ще явище відбивання тонів, — частина згуків відбивається від стін і повертає після відбиття до вуха слухаючого.

Відбиття та поглотування звуків рішаючо впливає на те, як вони бренять та який мають характер. Їх взаємовідношення має величезне значіння в акустиці концертових саль, при будові яких найважливішим завданням є те, щоби тони музики, голосу, доходили до вуха слухача без здеформовання. Наука поволі опановує трудноші акустики у практиці. Будують щораз то більш акустичні великі салі, великим накладом праці ведуть щораз то з більшим результатом акустичні досліди у салях, де надають через радіо або награють ґрамофонові плити. Сучасні радіофонічні студії — це цілий скомплікований рухомий та нерухомий механізм. Щоб оминути шкідливі відбивання, мусять вони своїми розмірами відповідати встановленій пропорції. Не всі стіни можуть бути рівнобіжні; стеля не може бути гладкою, стіни частинно бувають обкладені спеціяльними абсорбуючими звуки матеріялами, частина стін обертається та служить або до відбиття, або до задержання звуків. Вміле користування з цих уладжень вимагає багато вправи, дуже чутливого вуха та знайомости законів акустики й інструментації.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Запорожська Січ, від. 367, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячний мітінґ відбудеться у вівторок, 9 серпня, в годині 7.30 ввечір, в гали церковній. Повинністю кождого члена бути на мітінґу, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Нових членів принимається без вступного. Ще раз проситься тих членів, що не вписали ще своїх дітей до У. Н. Союза, щоби зробили це на тім мітінґу. — Н. Сорохтей, предс.; С. Андріїв, кас.; Д. Сподарик, секр.

РУХ ПО ВІДДІЛАХ У.Н.СОЮЗА.

ҐАЛВАЙ, Н. Й. Відділ 79. повідомляє членів, про зміну почтової адреси секретаря через зміну почтового офісу з Hagaman, N. Y., R. D. 2, на Broadalbin, N. Y., R. D. 2. — О. Ф. Савіцький, секретар.

ПОЛЬО — ПРАСТАРА ГРА.

Улюблений спорт Англійців — польо, який грають на конях при помочі мячів і довгих палиць, походить з Індії. Там його загально називали грою королів. З тієї назви пізнати, що той спорт любили королі та королеви. Завдяки могутньому народові Тан (около 600-го року) поширилося польо з Персії до Туркестану та Тибету, а відси до Китаю. Китайські цісарі плекали цей спорт. При цісарських дворах були уладжені грища, де цісаревичі та пані проводили час на грі в польо. Їздили на малих кониках або на ослах, пишно прибраних. Цісарі удержували полеві дружини. Знамениті грачі осягали часом визначні становища. За 600 літ польо так поширилося, що грали його пристрасно в день і в ночі. Грище покривали полотном, напущеним оливою і посипаним піском.

Коломан Міксат.

НАДЖУПАНОВІ ДОНЕЧКИ

Як пізнали наджупана, опустили вили.

— Що чувати, Баркаш? — спитав старшого з них, що не в найкращому гуморі довбав у люльці.

— Так, як було.

— Скільки померло?

— О, досить їх умирає; сьогодні ми поховали девятьох, хоч...

— Ну, що ти хотів сказати?

— Ми лютеранці живемо всі. Вмер один, та й той лише тому, що задавився.

— Що за небилиці верзеш!

— Ні, направду, прошу пана. В нас, славити Бога, почалася холєра серед католиків. Це нас іще ратує.

— Старий дурень! — усміхнувся наджупан і витряс свою пінкову люльку.

— Хай вельможний пан сміються! Так чотири до пять днів задержиться у них і щойно потім прийде до нас черга. Коли пан мені не вірять, то прошу спитати судді.

— А деж суддя?

— Я сказав: „суддя"? Я забув, він помер.

— Помер? Коли?

— Коли полудня.

— То заклич мені Павла Гартія, шляхотського суддю.

— Він помер сьогодні над раном.

— О, шкода порядного чоловіка — сказав із жалем наджупан.

— Ой, правда — бурмотів старий Баркаш.

— А лишив кого?

— Чотири дівчинки, одну гарнішу від другої. Сидять перед хатою та плачуть. Небаром заберуть їм хату.

— Скільки їм літ?

— Від вісім до десять літ. Дві найстарші то близнюки.

— Гм, — закашляв наджупан і дав обом мущинам знак, що можуть відійти. Вониж пішли на оба боки гостинця та наче вояки ходили сюди й туди. Були свідомі свого великого завдання. Мали вдержувати старанно контумацію та могли вбити кожного, хто проти розпорядку світлого жупанату хотів би перейти округою, в якій володів володар більший, ніж сам наджупан — чорна смерть. Баркаш, здається, навіть був гордий з присутности того великого пана.

Бричка їхала поволеньки брудною та повною вибоїв дорогою. Обобіч її стояли малі, пошивані соломою домики ходачкової шляхти.

Село наче вимерло. Лише денеде видно було зажурене лице, а навіть, як хто побачив всемогучого пана комітату, ледви підносив руку до шапки.

Напроти воза йшло кількох людей з великою сосновою скринею.

— Щож ви там несете? — спитав наджупан.

— Домовину для шістьох людей.

Так то мусіли свояки й чужі приятелі та вороги, довжники та вірителі спочивати біля себе в одній могилі. Якіж то смішні сцени відграватимуться в дні страшного суду!

В долішньому кінці села, де жили переважно католики, порося рило в огороді шляхотського дому. Вся родина бачила це. Іншим разом із криком і галасом обкидали би пажарливе сотворіння камінням і погрожували би процесом його власникові; сьогодні гляділи рівнодушно, як порося нищило найгарніші мельони, та позволяли йому на цю приємність.

Наджупан сидів у бричці мовчки, від часу до часу витягав хусточку, щоби втерти піт із чола, а потім знову обертав у руці перстень із сиґнетом. Лице його було бліде, негорде, так, що подобав не на наджупана комітату, а на першого-ліпшого добрячого дідуся.

Біля дзвіниці тягнулася довга, вузка, біла сіткувата стяжка, наче границя на всю ширину дороги. То були нитки бабиного літа. Теплий вітрець здув їх із левади та розпняв між двома акаціями — майже невидний знак, що вже від кількох днів не переїздив сюди ніякий віз.

Як приїхали до цього місця, нитки полоскотали ніс старому панові й обліпилися на лиці, так що мусів їх здіймати з лиця та вусів.

— Бачиш, сину — сказав до товариша подорожі — колиб нитки бабиного літа були з дроту, зупинилиб нас і порозтиналиб нам носи. Гм...

Молодий службовець не знав добре, що значать ці слова, та небаром довідався.

— Гей, Емерику, стій! А ти, Амврозій, злізь і ходи сюди. Щось тобі скажу.

Вистроєний гайдук зявився зараз біля свого пана.

— Йди до дому Павла Гартія, що то помер сьогодні. Там знайдеш четверо дрібних дівчаток. Візьми їх, поведи на границю, а потім...

— Розумію, прошу пана. Та я лишив гостру шаблю дома, а при собі маю лише цю.

— До дітей не треба шаблі, ти осле! На кінці села ти й Борок обкурите їх, а потім візьмете віз і поїдете до Чанаду до пана Чури. Скажеш, що я казав кланятися йому та що присилаю йому тих четверо дівчаток, хай собі одну з них, котру хоче, вибере. Колиж не хотів би, то скажеш, що то жупанат — я приказав. Кінець.

— А тамті три?

— Відтам поїдеш до Чаляру. Там підеш до вдови Боятової, вибереш найгарнішу з трох і поведеш її до дому, а тамті підіждуть на дворі. Там скажеш: пан наджупан казав цілувати ручки та присилає пані малу дівчинку в подарунку.

— Розумію, прошу пана.

— Потім поїдеш до Кесні до пана Ковача. Йому знову поясниш, що діти лишилися самі, без батька й неньки, а село майже зовсім вимерло. Лише припадково не скажи, що то комітат або я так зарядив, бо тоді він того не зробить, а ще й собаками зацькує. Та скажи йому в тайні, що я ніяк не хотів прислати йому дівчинки та що я закладався з приятелями, що пан Ковач її не прийме.

— Розумію, прошу пана.

— А тепер іди та залагодь усе добре. Їдьмо, Емерику.

— А ще четверта дитина, прошу пана.

— А, правда, я був би забув. Четверту дівчинку завезеш моїй жінці. Скажеш їй від мене, щоби вважала на неї, бо то наше. В неділю пополудні буду дома.

До неділі мусіли відбути далеку дорогу.

У Немаш Барбоці прилучилися до наджупана старший комітатовий лікар і суддя та разом поїхали до Пентель і інших місць, навіщених холєрою. Заночувати мали в Чанаді в пана Чури. Як вони там приїхали, ждав їх уже зелений столик, бо то була найважніша частина всякої судової діяльности.

— Хто дає? — скрикнув наджупан, як висідав із воза.

Час був дорогий, тому почали відразу. Грали всеньку ніч, а до фахових енунціяцій грачів мішалися рідко коли тільки наджупанові замітки.

— Був мій гузар у тебе, Мікльоше?

— Був, передучора.

— Ти дістав мою посилку?

— Так... дякую дуже... — відповів невдоволений Чура.

— То дуже гарно. Будь ласка заклич дівчинку, хай побачу, котру ти вибрав.

— Ми мали клопіт з нею,— відповів господар заклопотаний. — Нема її. Вчора рано десь пропала... Мені було стидно...

— Пропала? — перебив наджупан. — То неприємна справа, — додав і нахмарив брови.

— Ну, ну, вже ми її знайдемо, не бійсь, приятелю.

І тут наджупан, тому що саме дістав „двацять один", перестав журитися.

Тепер доля стала несприяти судді. Коло півночі запримітив, що чорний пулярес випорожнився зовсім.

— Принеси сюди мій клунок! — приказав слузі.

Принесли куферочок. Пан Берай сягнув до середини, вийняв звиток актів і став у ньому нишпорити.

— Тепер граю комітатовими грішми, — говорив, як усміхаючись виймав шелестючі сотки.

Та і вони помандрували до наджупана. Він дуже щиро приняв комітатові гроші.

Боже, який то був дивний світ! Ніхто не обвинувачував Павла Берая у якихсь надужиттях!

Не уступив і він також так скоро. На другий день пополудні почали наново. Тепер позичив собі Берай грошей від жінок. Мала пані Чури принесла також нові банкноти в ґульденах. Тоді комітат міг не урядувати, а чорна смерть могла без помочі наджупана, судді та доктора спокійно нищити всю околицю.

Треба признати, що навіть найсовісніші люди часом є легкодушні.

Всеж у неділю вечором вернувся наджупан додому. Не приняли його там занадто радісно.

— Ах, Янош, Янош! За що ти мене маєш? — кричала наджупанова, взявшись за підбоки! Що то за клопоти насилаєш на мою голову, що! Відкіляж це ти випорпав того бахура? Чи я твоя наймичка, щоби ти так зі мною обходився?

— Ну, ну, Ганю, прошу тебе, будь розумна.

— Тихо! Чи ти гадаєш, що я така як жупанат і що гарними слівцями намовиш мене на кожну дурницю?

— Алеж, Ганусю, я хотів тобі зробити приємність.

— Тихо! — крикнула наджупаниха та тупнула ногою.— Ти гарну приємність зробив мені. Та то справжнє чортеня. Бачиш оцей шрам на лиці? Як я її вчора мила, вона з пазурами до мене — це чортеня. За кару замкнула я її в гостинній, ну і — чи ти повіриш — потовкла мені всю порцеля-

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО ЧЛЕНІВ ВІНДОКЛІНЕРСЬКОЇ ЮНІЇ, ЧИСЛО 2.

Товариші Робітники!

16-го липня б. р. з третьої вулиці „Вісти" розплакалися, як то вони обороняли інтереси членів Віндоклінерської Юнії перед Кратом. Плачуть вони далі, щоби члени льокалю число 2. боролися проти Крата й шукали допомоги собі в трейд юнійній лізі єдности (T. U. U. L.), яку вони називають революційною юнією, а в дійсности це така організація, що розбиває фахові юнійні організації.

Дорогі члени! Я не мав на думці на ті брехні звертати найменшої уваги, бо в мене нема стільки часу, як у редакторів з третьої вулиці та в їх дописувачів, щоб бавитися побрехеньками. Однак не пошкодить вияснити брехні тих паничиків зі „Щоденних", які розбивають юнійні робітничі організації.

„Вісти" розплакалися, мовляв, бачите, ви нас не слухали, коли ми вас перестерігали перед Кратом, а тепер він буде вас робити горожанами цієї країни, бо так йому сказано президентом Федерації Праці, Гріном. До цього я хочу лише сказати, що кожен член льокалю число 2. має повне право повести кампанію, щоби всі члени ставали горожанами Злучених Держав. Кожен це може робити по власній волі, а не по наказу, як стараються паничики з третьої вулиці робити навколо себе. Та й сама комуністична партія старається, щоб її члени ставали горожанами.

Якщо в дійсности вони уважають себе спасителями робітництва, то вони більше зробилиб користи для членів віндоклінерської юнії, коли сказалиб нам, де ті партійці й товариші, що десь поділи 4 тисячі долярів, які вони забрали з банку в 1929 році без дозволу членів юнії. Редактори „Щоденних" повинніб знати про все, що їх однопартійці та ще й бувші лідери з льокалю число 8. роблять серед робітництва й для робітництва. Адже „Щоденні" проповідують: один за всіх, а всі за одного.

Я все думаю, що булоб краще роздати членам віндоклінерської юнії тих 4 тисячі долярів, бо це було їх власне майно, аніж одиниці малиб користати з робітничого поту. А може це тактика комуністичної партії взагалі, безконторольно господарити дорібком робітників у їх організаціях? Хто занимається виданням українських робітників владі, то про це хай запитають „Щоденні" своїх партійців, які вештаються все в парку на семій вулиці. До тогож вони всі є членами „Ліги Трейд Юнійної Єдности" (T. U. U. L.).

Ню Йорк, Н. Й.

Павло Крат,
секретар Віндоклінерської Юнії, число 2., Американської Федерації Праці.

—o—

TO THE EDITOR OF SVOBODA.

Sir:—

The article "Degeneration," signed by the Young Ukrainian of Detroit, protesting against the method of editing certain Ukrainian newspapers, is certainly most illuminating. It should give serious thought to every Ukrainian who has the welfare of the people and nation in mind. Some time ago, I was atracted, at a news stand in New York, by newspapers which were unfamiliar to me. I bought a few issues. After scanning through them I was very much tempted to take them back. One can imagine my disappointment when I regretted the buy. I do not profess to be an authority but I must declare that I did not understand half of what I read in those papers. It seemed some of the worlds were English, other Russian or Polish and the balance Ukrainian with some bumpers around them. I suppose that most of the readers do not understand what they read, just as I did not, and pass them by as jokes. And yet these worthless publications continue. They have subscribers and advertisers.

Now a „young man" has voiced his protest and it has been printed. This one article alone will not accomplish the results desired when the Ukrainians with understanding stand by calmly, while the editors busily plaster the people with mud.

I do not think the young man is wrong in his reasons, but he does not tell us how the evil can be remedied. How will we contribute to the improvement of the conditions in his locality? Those of us who have read the column no doubt are in full accord with him but we are anxious to learn what he is going to do about it. Going to start a campaign against that which already has been orginized? Is he ready to take away the means of earning a living from some helpless creature which catches a few penies by selling slander to people greedy for such fare? Or will he do nothing about it and see the dissatisfaction wear out? Will he assist to organize and lead sensibly the young people to create in them a demand for better things? Is he ready to fight the evil by competition, by offering sane people a sane publication? I would like to see the "Young Man from Detroit" answer those questions. They are really his questions.

The problem is not hopeless as it may appear. We have witnessed the comming and going of many papers using uncultural and immoral methods. Unstableness and disappointments are written across such publications. Still too many of them take too long to die. We must do something effective to put a stop to such publications as soon as their first issue betrays them as mud-slinging machines. Moral and mental health of the young generation must be protected. If the old generation do not care, we should find a way out.

Katherine E. Schutack,
New York, N. Y.

До торговця старою одежею прийшов гість купити одяг. Оглянув один і питається, чи не має іншого.

— Чому ні? — каже Жид. — Є, ще ліпші.

— А скільки буде коштувати цей ліпший?

— Сорок рублів.

Гість оглянув добре другий одяг, всунув руки в кишені штанів, щоби попробувати, чи не подерті тай нараз каже:

— Добре, беру цей. Запакуйте!

Коли гість заплатив 40 рублів і вийшов, помічник питається купця:

— Чому той ґой взяв той одяг за 40 рублів, хоч він гірший від тамтого першого?

— Я тобі скажу: в кишеню штанів я вложив був старий, порожний пулярес!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КРОМПТОН, Р. АЙ.

Українське Молодече Товариство Танцюристів при роботі.

У моїм родиннім селі люди все говорили, що „як хто старому Кізимі яку кривду заподіє, то він ніколи його не проклинає, а тільки бажає, щоб йому ніколи працювати не хотілося". З цього видно, що наші люди розуміють, що найбільша кара для людини є її лінивство. Отже наші люди вважають щасливими людьми тих, котрі все працюють.

До таких людей можна зачислити й членів Українського Молодечого Товариства Танцюристів у Кромптоні, Р. Ай. Це Товариство без великого шуму, тихо-щиро безупинно працює на народній ниві. Своєю працею воно вже осягнуло певні висліди, розбудивши в першу чергу серед своїх членів національне почуття та ознайомлюючи чужинців з українством та нашим мистецтвом.

Тиждень тому, коли я прийшов до праці, Американець п. Сондерс приніс мені розкидку, додаючи при тім, що він дуже втішний, що має нагоду побачити українські танки, бо йому шваґер казав, що він уже бачив українські танки в Комершел Гай Скул, і не міг ними налюбуватися.

Тепер американська організація Loyal Richmond Lodge. T. O. O. F., M. U. в Кромптон знов запросила Українців, щоб виступали для Американців 30. липня ц. р. Американець з задоволенням казав, що його шваґер знову поїде, а з ним і він. Разом з тим Американець запропонував і мені поїхати, на що я з подякою згодився. Перед виступом наших танцюристів Американець Ендерсен представив Українців та пояснив коротко, як вороги гноблять Україну, не дають українському народові стати на власні державні ноги. При тім він згадав, як український нарід старається перемогти своїх ворогів, щоб стати свобідним народом.

Програма була богата. Не буду в подробиці входити, але годі не згадати про пару танків, як „Гаївка", котру чужинці полюбили й здива не могли вийти, що Українці такий культуний танок мають. Американці казали, що й вони мають Великдень, але не мають великодних танків, та ще таких гарних, як Українці. Панна Мод знаменито відтанцювала сольо „Гонивітер". Добре відтанцював сольо „Чумака" хлопець Бернадин. А коли громадянин Гудима з Бостону пішов у танець, який би то не був: „Аркан", чи „Ґонти", то всі казали, що треба надлюдини, щоби зуміти так танцювати, як гром. Гудима. Відтак, коли відтанцювали хлопці „Аркан", Американці, коли довідалися, що цей танець означає, дивувалися, що Українці мають такі прекрасні історичні танки. Також подобалися Американцям й інші танки. Всі танки викликали бурю оплесків. Найгучніше стрічали й провожали наших малих танцюристів, хлопчика А. Москалика та дівчинку Семчук, яких уже добе знають Американці в Род Айленді.

Краще виглядалоб, щоби замісць ґрамофона приґравала до танків музика, хочби така, як у краю на весіллю приґрає. Ще слід зазначити, що, на жаль, наш загал малу участь в таких виступах бере, ніби не цінить своїх культурних здобутків. Чужинці, навпаки, кажуть, що чим більше вони бачать наші танки, тим більше хочеться їх бачити.

І. Ворона,
Провіденс, Р. Ай.

Жінка: Я бачила дуже гарний капелюх...

Чоловік: А!...

Жінка: Я дуже хотіла би купити його.

Чоловік: Я мушу сказати тобі, що ні! Це вже семий капелюх за четвертий місяць!!

Жінка (з плачем): Ти недобрий!... Я вмру з розпуки! Так тобі і належиться! А за похорон мусітимеш більше заплатити!

Чоловік: Ну, так... одначе не два рази на місяць!

ну, а знаєш, що тих двох ваз я булаб не дала за ніщо в світі.

— Що? і ті дві вази збила? — зітхнув тривожно наджупан.

— Так, так, та що це тебе обходить? Вони й так були мої. Я тобі раджу, забери собі цю дитину, бо нині для зміни пообривала мені всі цвіти в городі. Пішли її, де хочеш, я на очі не хочу бачити того бахура!

— Вспокійся, Ганусю, зроблю все, що хочеш. Та що це знову за комедії?

В хату ввійшла швачка та принесла в коші мережкову суконку, капелюх і інші части діточої одежі.

— Що це? — відповіла пані наджупанова зміненим голосом. — Я замовила для неї суконки, бож не можу позволити, щоби хтось у моїй хаті ходив незодягнений. Завтра дам їй одежу, а потім гайда до дому, бо я її не хочу!

Тріснула за собою сінешними дверима, а пан наджупан сів у тихій резиґнації у великім фотелі.

Нараз пробудився із задуми.

— Де наймичка? Хай мені приведе дитину!

За хвилину привели дитину. Була дика, наче ведмедя. Золоті, шовкові кучері спадали їй на чоло, а великі сині очі горіли зловіщо. Рученята були обліплені брудом.

— Як називаєшся? — спитав наджупан лагідно.

— Не скажу — відповіла й відвернула головку.

— Ходи ближче, дитинко.

Наймичка присунула її на силу, а наджупан обняв легенько дитину. Та чортеня вдарило його по руці, аж ляскіт почувся.

— Ісусе Христе! — скрикнула наймичка з переляку, бо думала, що дівчину напевно ждє смерть за таку сміливість.

Та наджупан, замісць розсердитися, став так щиро сміятися, що аж трясся.

Які дивні ті великі пани!

Сподобалася йому селянська дівчинка. А була дійсно гарна, наче свіжий пупляшок рожі.

— А чи то справді ця решта, Амброзе? — спитав наджупан свого улюбленого гузара.

Гузар покрутив сивий вус і усміхнувся хитро.

— Я вважав, прошу пана. То не решта. Насамперед подумав я про нас, себто про вельможну паню, та сховав дівчинку, щоби її ніхто не бачив, бо тамті не такі гарні.

— А чи ти порозміщував і тамті три?

— Так, усі три. Пан Ковач, як я йому сказав, що пан не хотіли прислати ніодної, вперся, що візьме дві нараз, ледви я переконав його.

— Хто зна, може булоб і добре, колиб ти був і цю лишив там, бо маємо клопоти через неї. Жінка розсердилася, що аж лячно.

— Бо то ця дитина таки вперта й недобра, прошу пана, тай не привикне до нас, хоч — як бачу — радо би її тут купали в молоці й маслі.

— Ну, то завтра рано получу їх уже до пари.

Та рано не остався і слід з дівчинки. Пропала й годі було віднайти її, наче земля проковтнула її. Даремно старий гайдук Пішта бубнив на рогах улиць; ніхто не приніс вістки про неї. Наджупан перешукав увесь парк, кликав дівчинку. Дарма! Відповів йому лише відголос.

Також і наджупаниха бідькала при обіді.

— Мені соромно, що воно так приключилося в нас — говорила звичаєм жінок і робила собі докори. — Може втопилася в Іполі, може її цигани вкрали? Хто то міг би спідіватися.

Гузар Амвроз сів на коня. Наджупан приказав йому привезти дівчину живу або мертву, хочби йому прийшлося видістати дитину зпід землі. Без дівчинки — сказали йому — не маєш чого вертатися до дому.

Наджупаниха не могла вспокоїтися. Що хвилини виходила до блакитної кімнати та приглядалася розложеній на кріслі рожевій суконці. Здавалося, що виходить відтам за кожним разом сумніша.

Вкінці під вечір вернувся гайдук вкритий курявою, на запіненому коні.

— Де дівчинка? — крикнув наджупан, а рівночасно з ним крикнула і його жінка, бо обоє вибігли, як почули тупіт кінських копит.

— Маю тут її — сказав Амвроз і при цьому відхолив полу білого плаща, що ним була прикрита дівчина.

— Жива?

— Чортеня спить — закляв гузар. — Било мене, кусало тай то змучило його.

— Слава Богу, що знайшлася! Деж ти знайшов її?

— Дома. Хай пан подумають, що то за погана ця мужицька кров. Як я приїхав до Бароку та заглянув до хати Бартіїв, я знайшов четверо дітей так, як вони там у купці були в середу!

— Ну, ну — дивувався наджупан — то таки дивне!

— Зпочатку здавалося мені, що я збожеволів; я гадав, що мені снилося, начеб я порозміщував їх у найдальші закутини комітату, а вкінці я переконався, що ті збиточниці всі повтікали. Такі то мужики, прошу пана.

Наджупан усміхнувся, та... що то?.. Наджупаниха саме взяла дівчинку з рук гайдука та на власних руках, уважненько, щоби дитина не збудилася, занесла її у кімнату. Як то могло статися? Таж дитини так не виховували тай навіть була вона завелика, щоби її носити на руках.

— Маю добру гадку, тату — прошептала наджупаниха — та ти не скрипи так страшно тими твоїми чоботищами. Кажу тобі, ходи на пальцях! Хочу дівчинку, поки вона спить, убрати в нову суконку; тоді пробудиться, як справжня наджупанова дочка тай вже не втече.

Наймогутніший пан комітату, перед яким усі дріжали, не відважився виняти люльки з рота, щоби не робити галасу, всеж не міг здержатися, щоби — як звичайно — не зробити закидів.

— Добре, добре, хоч воно й так не багато поможе. Дитина щойно тоді призвичаїться до нас, як... як ми спровадимо й тамті три до нас.

Наджупанка гляділа на нього вдоволено й гордо.

— Я нічого не маю проти того, тату, одначе ця буде чейже все тією „справжньою", бо ця... ця...

— Ну, щож із цією?

— Бо цю ми вже пізнали добре.

Наджупаниха зачервонілася, хотіла сказати, що полюбила дитину від щирого серця.

На хрестинах.

— Слухайте, Андрію, я гадаю, що та дитина таки не ваша.

— Що?! Хочете, щоби я вам зуби порахував?! Вважайте, Артемку, що говорите!

— Ви, Андрію, не сердьтеся. По Миколаю було ваше весілля, а тепер ще до Великодня три тижні, то мусите подумати, чи той бахур може бути ваш?

— Що ви мене вчите! А як ви купилиб собі корову, а за два тижні вона матиме теля, то буде ваше, чи ні? Га?

В КРАЇНІ КАРЛИКІВ.

Як мешкають їх жінки. Розведеним утинають пальці.

В горах **Нової Гвінеї** посеред самих людоїдських осель живе одно племя карликів. Їх осередок є село Вамбаріма на більшій притоці ріки Сепік, близько голяндської границі. Одначе їх оселі сягають у непрохідні пралїси гірських ланцюгів. Мандрівники приходять до Нової Гвінеї, щоби почути найдивніші оповідання з уст уроженців, але вони знають, що фантазія Папуасів дуже буйна, тому не прикладають до тих оповідань великої ваги. „І нам — каже дописувач „Менчестер Гардієн-а" — оповідали про малих людей". Але що ми шукали покладів осмірідія (такий метал), не сушили ми собі голови, чи неподалеки живуть карлики, чи ні.

І так ми одного вечера розтаборилися високо у лісистих горах, в краю, куди ще ніколи не ступала нога білого чоловіка. Хоч ми були ледви пять степенів понижче екватора, то таки на тих височинах було доволі зимно, так, що ми мусіли розложити огонь. Я був змучений, тому здорово заснув. Коли ж я пробудився вночі, привиділося мені, начеб крізь галузя заглядало якесь темне лице. Ватра кидала фантастичні тіни, але я думав, що то є наслідком моеї розбудженої уяви, обернувся і старався заснути. Сон мене ніяк не брався. Аж тут нараз ударив біля мене в землю кусень дерева, вигострений наче голка. Я підняв його ще трохи заспаний, а на своє здивування побачив, що то була стріла! Ще я не міг отямитися, коли по другім боці ватри почув я Максів голос: „Хлопці, позір! Дерева повні якихсь сотворінь, що з нами зачинають небезпечну гру!" І вмить були ми на березі ріки. Тут ми були зовсім безпечні проти евентуального нападу. Тепер було нам зовсім ясно, що ми натрапили на карликів. Хрдило нам лише про те, як би то їм дати знати, що ми не прийшли в якихсь ворожих намірах.

Тимчасом і вони, як виглядало, надумалися, бо як лише розвиднілося, вийшли зі своїх кривок і стали нам показувати веселі лиця на знак призни. Було їх щось пятьдесять. Якби не мали заросту, можна би сказати, що то діти. Такі були маленькі. Декотрі з них мали проколені ніздря, в яких мали ріжні прикраси, а всі у волоссю носили бамбусові стрілки, наче голки в подушечці.

Ми вийшли з нашої кривки і відповідали їм таксамо приязними знаками. Вони дали нам щось похоже на тютюн, що вони видно дуже цінили. Ми їм подарували старий годинник-будильник, кілька коробок сірників і ще деякі дрібнички. Тому, що всі діялекти у Новій Гвінеї легко зрозумілі, коли лише чоловік пізнає головні основи, то ми могли скоро з ними порозумітися. Наші нові приятелі попросили нас у село. Ми, на наше здивування, пізнали, що вже переходили раз попри це село. Пройшовши лісистий яр, знайшлися ми нараз на рівнині, засадженій бараболями й іншими якимись, нам незнаними ростинами. Над нашими головами похитувались високі корони широко-розгалужених дерев, поміж які скакали ріжні птиці.

Ми знайшлися в селі, але ніяких хат ми не бачили, доки нам їх не показали. Хати скривались у густих галузях понад нашими головами. Були плетені з прутря. Нагору виходилося по драбинах, але всі драбини були підтягнені вгору. Тут були їх жінки, але їх не сміє бачити ніхто, хто не належить до їх „табу", себто хто не є членом їх племени. Нема сумніву, що вони цікаво заглядали відтам на нас крізь галузя. Показали нам теж будівлі, побудовані на стовпах на березі ріки, а були окружені частоколом. До такої будівлі повели і нас і сказали нам, що то відтепер буде наше мешкання, доки не нарушимо закону їх гостинности. То була подовгаста, доволі низька будівля, повна різьблених людських постатей з крилами.

Тут ми були кілька днів як гості тих карликів. Вони високі всього 52 цалів. Вони дуже інтелігентні. Що більше, вони пізнають богато річей, які є у наших шкільних книжках. Послугуються залізними сокирами і носять прикраси зі сирого золота й осмірідія на голім тілі. За час нашого побуту приладжували вони якийсь дуже смачний екстракт з якоїсь ростини, нам незнаної. Оповідали нам, що поселилися там тому богато сот літ, що їх прадіди походять зі сходу зза моря, та що вони були на-пів люди на-пів птиці.

—о—

Інша наукова американсько-голяндська експедиція відвідала також глибину середущої голяндської Гвінеї і там подибала расу карликів. Експедицію приняли дуже гостинно. В честь небувалих гостей закололи безрогу, виконали обряд братерства крови, а потім усіх учасників виправи обдарували бараболями й іншою яриною. Люди ті не знають ніяких звичаїв культурного світа, мають самоуправу, що спочиває в руках старшини. Тубильці є середнього росту, мають гарне тіло, темної краски. Керовник виправи Стірлінг думає, що там нема ніякої релігійної організації, нема святинь, домів молитви і т. д. Гвінейські пігмеї вірять у духів, почитають ріки, дерева, гори і носять талісмани. Доволі поширене є серед пігмеїв курення тютюну. Досі там є у них камінна доба: сокири, молоти і щити роблять з каменя. Наукова експедиція бачила богато жінок з обтятими пальцями рук. Показалося, що то розвідки. За кождим розводом жінці втинається один палець. Коли жінка розвелася, камінною сокиркою втинають їй один палець, по другім розводі другий палець і т. д. Полігамія (многоженство) розповсюднена є лише серед заможніших, бо за жінки треба там платити. На те можуть позволити собі лише богаті люди. Обичаї пігмеїв добрі. Дбають, щоби одяг був чистий, люблять також чистоту вдома, віджевлюються добре, дбають теж про здоровля дітей. Торговля слабо розвинена, відбувається шляхом обміни. Головною поживою пігмеїв є барабола, банани, ріжне коріння, а рідко лише їдять мясо диких кабанів. Мова пігмеїв, як і сам цей нарід, були донедавна незнані. Експедиція порозумівалася з тубильцями знаками (на міги), при цьому списувала всі їх вислови і знаки. Людоїдства пігмеї не знають. Експедиція поробила богато фотографічних знимок.

—о—

Уже в старину стрічаємося з деякими мрячними вістками про істнування пігмеїв (малих людей — карликів). На мурах міста Тиру (в старинній Фенікії) були зображені пігмеї, а в Єгипті знайдено статуетку, здається якогось пігмея. Гомер, Геродот і Арістотель згадують про людей малого росту і вказують на джерела Нілю, як місце їх походження. В давних часах часто брали малпи за пігмеїв, тому про їх вигляд і взагалі про істнування є мильні і пересадні поняття.

Щойно в 1866. один місіонар ствердив без сумніву істнування **пігмеїв в Африці.** Потім ті спостереження потвердили такі дослідники і подорожники, як Швайнфурт, Стенлі, Дю Шей і інші. Африканські пігмеї чистої раси бувають високі 144—145 цм., тулів і руки довгі. Тіло часто вкрите жовтавим волоссям, зв. „ляного". Барва їх шкіри є ясніша як сусідніх лісових племен. Африканські пігмеї жиють на територіях між Семліки, Конго і Уеле, а називають себе **Акка, Батва, Вамбуті.** Також у південнім Конго, в Габуні і лісах Камеруну жиють племена карликів, зв. **Акоа, Обонго і Боджаелі,** але вони трохи вищі (160 цм.). Африканські карлики жиють переважно з ловів, послугуються луком і затроєними стрілами. До полювання на грубшу звірину вживають списи.

Азійські пігмеї, зв. Негрітос, жиють на Филипинах, на Малайськім півострові і на Андаманах. Мужчини бувають високі 142—152 цм. На Андаманах уже вигибають. У 1911. році було їх ще коло 1,300. До азійських карликів належать і Ведоїди, але вони трохи вищі від Негритів. До найчистіших расово карликів належать **Сеної** або **Сакеї,** що жиють у середущих горах Малайського півострова, в Пераку, Келянтані, Паганзі і Селянгорі.

В **австралійській Океанії** є також пігмеї, а саме в голяндській і британській Новій Гвінеї. Пересічна їх висота 150 цм. Жиють у глибині островів, тому мало стикаються з прибережною культурою.

Дуже малі є останки **тасмансько-австралійської** раси на архіпелязі Нового Мекленбурга, на островах Соломона і Нових Гебридах. Можливо, що всі ті карлики належать до якоїсь широко розповсюдненої прастарої раси, яка колись жила на великім південним континенті, що міг обіймати Австралію, Азію, Африку і південну Америку.

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(18)

Нарешті дівчина нервово показала рукою на висоту постать Тарзана. „Карле, дивися, що там? Ти бачиш його?!" — говорила вона майже гістерично. „Та що там таке страшне? То лише Естебан!" — говорив заспокоюючо її Росіянин. „О, ні, це він! Цеж він, лорд Грейсток, а не Естебан! Я пізнаю його по шрамі на лобі! Бачиш, який великий!" — гістерично шепотіла дівчина. „Я маю багато причин не стрічатися з ним тут у джунглях, де він владика й цар!"

„Та хоч би це був і він? Що він зробить нам? Чи він дійсно буде знати, чого ми тут?" — говорив далі Росіянин, заспокоюючи дівчину. „Ти знаєш, що він тут владика над людьми й над звірятами. Коли догадається, чого ми тут, то нам не бути вже живими. Можливо, що він уже знає, чого ми тут, і тепер переслідує нас. О, тоді нам нема порятунку. Хіба, хіба... О, Господи, хто знає, що буде". „Що то за хіба?!" — допитувався Росіянин, але Фльора мовчала.

„Ми його не сміємо вбивати, хоч би й могли це зробити! Ми цього не сміємо робити, бо не знаємо, що й хто виступить на пімсту за нього?!" — говорила дівчина. „Але щось мусимо робити! Ага, ось що! Піди до нього, прикинься приятелем великим і запроси його лишитися трохи з нами. Тоді зваріть каву й попросіть його випити її з вами. А ось тут маєш фляшину. Ти знаєш, що з нею робити" — говорила дівчина, даючи фляшину в руки мужчини.

На це Карло Карський сказав: „Я розумію твій плян!" Він пішов геть з намету на зустріч Тарзанови. Дівчина ще раз прошепотіла йому навздогін: „Гляди, Карле, щоб він не знав, що я тут є й щоб він не бачив мене. Карський підійшов до Тарзана й з приємною усмішкою на устах сказав: „Дуже раді бачити вас. Просимо до гурту!" Тарзан нічого не відповів, а лише пильно дивився на нього, не звертаючи уваги на руку, протягнену для привітання.